

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 17.

V Trstu, 18. junija 1898.

Letnik II.

Mlada ljubezen.

Zložil E. Gangl.

3.

Sladka ti igračica,
Ti si kakor mačica,
Ki ji krempeljci so skriti,
V mehko šapico zaviti.

Ljuba moja mačica,
Tvoja mehka tačica
Meni temno lice boža,
Da na njem vzcvetè mi roža.

Kruta moja mačica,
Jezno včasih tačica
Kazen mi zažuga strogo —
O, gorje, srcé ubogo!

4.

Roké dam v boke
In krivec za trak...
Dej, dekle: kje je
Še tak junak?«

»Kaj vendar se bahaš,
Ti ljubec moj,
Kaj kličeš jih toliko
K sebi na boj?

»Naj pride deset jih,
In vse na mah
Premagam srčno,
Pomečem jih v prah!«

»Glej, moj te pógled
Sam ukroti,
In moj ti poljubec
Vso moč zdrobi!«

Otroška doba.

Márica II.

elo in igra, oboje nam preganja dolg čas, razlika pa je med njima ta, da igra služi le v zabavo, dočim je od dela navadno odvisna naša eksistenca. Delo je nekaj potrebnega — boj za obstanek — igra pa je tako rekoč dišava, katera nam sladi ure našega odmora v poznejših zrelih letih, a v otroški dobi je pa celo podlaga vsemu nadaljnemu resnemu delovanju. Otrokove moči so slabe. Treba jih je razvijati in utrjati, kar se doseže z igro. Razločujemo pa dve vrsti iger in sicer take, ki se ozirajo bolj na telo in gibčnost mišic in pa take, ob katerih deluje samo duh. Za otroke so prve igre mnogo bolj važne, kajti kolikor zahteva telesna igra tudi sodelovanje in prisotnost duha, zadostuje otroku v predšolski dobi. In baš ta doba je delala in dela tudi dandanes preglavice ne le materam, ampak tudi resnim glavam imenitnih pedagogov.

Fröbel, oče otroških vrtcev, razločuje v razvoju človeka tri dobe in sicer detinsko, otroško in ono, v katerej otrok hodi v šolo. Ko začne otrok govoriti, prekorači tudi prag, kateri vodi iz detinske v otroško dobo, ki je pri njem doba igre. In ker je baš ta doba s svojimi vtisi odločilna za poznejše življenje, vstvaril je Fröbel otroške vrtce, v katerih naj bi se vzgojevali s pomočjo igre in pripravljali otroci igraje za prihodnje resno delovanje v šoli. Imenitna ideja! Sosebno na prid takim otrokom, kateri so zapuščeni, to se pravi, katerih stariši so primorani iti po svojem poslu s trebuhom za kruhom. Kakšna dobrota za mater, katera mora iti na vsakdanje delo, da z lahkoj vestjo pošlje zjutraj otroke v dobre roke v otroški vrtec, kaj ne da, a da bi Fröbel mogel videti, kako se izvajajo njegove imenitne misli, bilo bi mu žal, da je poklical v življenje otroški vrtec, v katerega se zaganjajo v novejšem času spet mnogi pedegogiški voditelji, mené, da naredi otroški vrtec otroke starikavo pametne in da sploh neha biti otrok v otroškem vrtcu otrok. Kritika seveda ne napoveduje boja principu sistema, ampak pretiravanju Fröbelovih idej, vendar pa nas uči, da ni vse zlato, kar se sveti.*) Vsaka stran ima pač svoje dobre in slabe strani, tako tudi otroški vrtec. Za otroke iz proletarijata je velika dobrota, a kdor lahko sam nadzoruje svojo deco, naj jej ne krati brezskrbne otroške dobe, predno je ni

*) Opomba pis. V svojem življenju bila sem samo v enem otroškem vrtcu, kjer nisem obžalovala otrok in to je bilo v otroš. vrtcu pri Sv. Ivanu poleg Trsta. Ondašnja vrtnarica je pa mati in s tem je povedano vse.

primoran poslati v šolo, kajti oni trenutek, ko obesi mati otroku na šibki hrbet prvokrat šolsko torbico, naloži mu tudi prvo breme skrbij, tako rekoč kal, katera poganja bujno, oh in kako bujno!

Le primerjajmo dva otroka! Jeden je užival otroško dobo po svoje pod materinim nadzorstvom, drugi pa na komando otroškega vrtca! Prvi je podoben svežej cvetki, na katerej trepeče kapljica jutranje rose, drugi je seveda tudi podoba cvetke, izrezljane in zvite iz papirja brez rose, brez duha. Vse je nekako umetno na njem in le malo je naravnega. V otroškem vrtcu se vrši vse po ukazih, igrajo se na komando, pojejo na komando, podobe zlagajo na komando, like šivajo po predpisih, vse nekako mehanično, samostojnega delovanja tu ni. Poglejmo si otroke doma. Koliko domišljije, kakšna improvizacija! Mati je v kuhinji. Deklice se spravijo k punicam, dečki pa so videli ondan tam nekje na sprehodu ribiča ob njegovem poslu. Na očetove palice navežejo špago, na katere konec obesijo kaj težkega, da je napeta do tal. Po tleh pa nastavijo par copat in potem hajd na stole in mize!

Palica je trnek, copate so ribe, katere love ribiči zmagonosnih obrazov.

Ali pa drug primer. Šolo bi radi imeli! Dà, šolo, a table ni, kreda bi se že dobila. »Ala«, pravi Milica, »že vem, za tablo naredimo tisto desko, na katerej dela mati rezance.« »Seveda«, modruje Stanko, »pa deska je bela, kreda tudi, nič se ne bo poznalo, kaj bomo pisali. V šoli imamo črno tablo.« No, tretja glavica spravi jih iz zadrege, rekoč, da pač morajo pisati črno na belo in pogodi, da bi dobro bilo oglje. Živela ideja! In kakšna čast za neuko desko, na katerej so se doslej delali sami rezanci in druge močnate jedi za želodec, sedaj pa nakrat pride med take učenjake! Mati seveda ni baš vesela, zagledavši učene šire šare »črne šole«, na svojej, vedno snažnej deski, a čuditi se mora vendar iznajdljivosti svojih otrok in kdo ve za mater, ki ne bi občudovala svoje dece!

Ali recimo, otroci bi radi imeli trgovino. Dà, proso, riž, fižol, staro blago, ki se prodaja za novo, se že nanosi skupaj, a denar, denar! Pozimi se nareže iz papirja prav tako kovani drobiž, kakor petaki, desetaki itd., poleti je pa iz papirja res samo papirnati denar. za črne krajcarje in bele »zeksarje« pa se poda kakor nalašč okroglo listje deteljiščno.

Tudi vlak si znajo sestaviti prav dobro. Stol za stolom se zveže s špago, spredaj pa je »lukamatija«, to je deček, ki si je napolnil usta z vodo, da seveda »buha« tako, kakor pravi vlak. Poslednja

igra materi nikakor ni všeč, ker jako ropoče, kakor je pač neizogibno na vlakih in pa ker stroj preveč zmoči pohištvo.

Oh, in koliko primerov samodelovanja otroškega duha bi še lahko naštela iz lastne izkušnje in iz opazovanja, koliko imenitnih govorov, katere sem ujela, prisluškovaje igrajočo se deco, s katero govori vsak kamen, vsako drevo! Kako pa se naj samostojno razvija otrok v današnjih otroških vrtcih, katere bi Fröbel brez malih izjem zavrgel kot ironijo svojih človekoljubnih načel.

Blagor otroku, kateri se svobodno razvija do šolske dobe pod varstvom domače hiše, o katerej pravi Daudet: »Hiša, v katerej smo živeli kot otroci, ni zidana iz kamena, ampak iz spominov.« Skoz to okno spuščala sta z bratcem balončke iz milnice in štela ljudi. Oni, kateri so prišli dol, so bili tega, oni, kateri so šli gor, so bili onega. Delala sta črte in jih potem štela, kateri je imel več, moral je dati onemu to ali to, o čemer sta se bila pogodila poprej. V tem kotu so bile punice, v onem je bil hlev za konja, tam je sedela navadno mati in šivala, včasih je prisedel k njej i oče ali se celo poigral z nami itd. itd.

In kakšna zabava je, gledati otroke pri igri, v katero se odrasli naj ne mešajo nikoli, izjemši če so — povabljeni. Opazuje jih pač naj materino oko, kajti pravi se, da se človek nikjer ne spoznava tako dobro, kakor v jezi, pri vinu in pri igri. Ravno pri igri pokaže človek, seosebno otrok, svoj značaj, svojo individualnost, katera je tako merodajna za vzgojo!

Mogoče da me zavrne kdo, češ, te igre so sama zabava, otroški vrtec pa nagraja otroka z uspehi! Različne izšivane podobe in druge predmete iz stroke prepletanja in pletenja prinašajo otroci domov. Dà, dà, vse lepo, a če se otrok igra doma, tudi dela in če se poleg še zabava, mu je to največji uspeh. Sploh se pa tudi doma igraje navaja takemu poslu, ki ga razveseljuje z vidnimi uspehi in mu poleg krepí duha in telo. Seveda je to možno — navadno le otrokom izven mest, da se jim n. pr. odkaže majhna gredica in da se jim nabavijo grabljice, mala motika in drugo potrebno orodje en miniature, s katerim obdelujejo svoje »polje«, ravna se po odraslih. Dá se jim tudi semena, seveda pa se morajo mladi gospodarčki in gospodinje tudi navajati, kaj in kako in zakaj. Kakšno veselje, kakšen ponos, če vzcvetó deklicam prve cvetke lastnega truda, kolika sreča za dečke, ko vidijo iti v klas plod svojega »znoja«! In poleg tega so bili otroci samodelavni in so se gibali na planem. Pozimi pa, ko to ni možno, v tolikej meri, kakor poleti, mora se skrbeti, da lahko nadomestijo to pomanjkanje v sobi s pomočjo telovadbe. Orodje za

telovadbo v sobi dobi se dandanes tako po ceni, da bi ga naj ne pogrešala deca v nobeni obitelji. Ročke, drog itd. imajo prostor tudi v malem stanovanju. Opomniti je pa tudi, da telovadba v sobi nikakor ne škoduje odraslim, samo pretiravati ne!

Nekateri tudi menijo, da za deklíce ne velja to, kar za dečke, z ozirom na igre. Kneipp pa pravi, da je v otroški dobi vsejedno, kar se dostaje telovadbe in gibanja, recimo torej nekako brezspolna doba — doba igre. Kneipp zavrača s slanoj ironijoj sploh take matere, katere že v zgodnej mladosti začnejo vtepati pravila svetovne etikete v nič hudega sluteče glavice svojih otrok. Tu je mera v centimetrih, kako velik sme biti korak, da ni nedostojen pri deklicah, koliko se smejo raztegniti nežna usteca in koliko zobkov se sme videti pri smehu, kako se mora in kako se ne sme kretati pri korakanju, sedanju itd. Najlepša steza, po kateri se pride na stopinjo afektovanih punčik ali celo opic.

Igrače, katere se dajo otrokom v roke, naj bodo preproste in trdne. Ako ni dečku kaj prav na njih, naj svobodno popravlja nedostatke roka njegove samodelavnosti. Najrajši pa imajo otroci take igrače, katere si izdelajo sami, če so še tako priproste. Tudi preobislpljejo naj se ne otroci z igračami, kajti preveč škoduje tudi tukaj.

Končno pa še besedo o materah, ki so v vednem strahu za svoje ljubčke. Celo naravno, da človek neguje in da trepeče za svoj najdražji zaklad, a z vednim zabičevanjem: »Pazi, da se ti kaj ne zgodi! Ne tekaj preveč, da se ne prehladiš!...« jemlje se otrokom pogum, da postanejo nekako mevžasti. Poznala sem gospoda, kateremu so rekli, naj hodi na lov, na kar jim je odgovoril: »Seveda, šel bi, ugaja mi ta šport, a pomislite, kakšne nesreče se dogajajo na lovih! Kaj pa, da bi me kateri obstrelil!« Pozimi so ga spet vabili na led, a brezuspešno, kajti na ledu si človek lahko zlomi nogo ali roko ali oboje ali si celo razbije svojo glavo. Bogme, po tem takem bi si pa človek najmanj upal v postelj, kajti navadno se umira na postelji!

Ako se pa končno pripeti kakšna nesreča malčku pri igri, ne ga obžalovati in pomilovati, ampak dvigniti so mora v svojej moči, da gleda z nekako zaničljivostjo in preziranjem na svojo smolo. Recimo n. pr. Milanček je padel in se v istem trenutku zavedel precej občutljivo, kje mu tiči nosek na licu. Nikar mu hiteti obupano na pomoč, čeprav že »nabira« na jok, ampak pomaga naj si sam. Pripetilo se je že večkrat na veliko zabavo odraslih, da so se pošalili z na tleh ležečim junakom, velevši mu: »Hitro pojdi sem, da te dvignem!« Milanček je res vstal in tekkel k materi, a prišedši k njej,

pogledal neverjetno na prostor, kjer je prej ležal in v tem pozabil na svoje bolečine. Punice se navadno ne dajo tako speljati na led. Nekdo je pravil, da je njegova triletna hčerka storila na ta ironični svet tako, da je prišla po štirih k njemu in mu pomolila ročice, da jo je dvignil.

Otroška doba s svojimi igrami je podlaga in priprava za prihodnje življenje; glejmo, da bo podlaga dobra, kajti na pesek in pa v oblake je zidanje prazno delo. V otroku pri igri zrcali se ves bodoči človek, kateri naj bi bil trden, neupogljiv, neizprosljiv, mož jeklen v boju za pravičo in blagor človeštva.

Usoda.

Uh... grozna bila je pošast,	Peklenski čula sem krohot,
Za manoj je besnela,	Pošast me je zgrabila,
Pogubna njena sapa že	Rešitve ni je bilo več —
Krog mene je zavela.	Čprav sem roke vila.

V pomoč svetove klicala
 Nebeškega sem svoda —
 A ta pošast me še drži,
 Uh... moja je usoda.

Kristina.

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

malu zatem je stopil iz kolibe v temno, deževno noč. Grajske travnike so bili prejšnji dan pokosili in danes pred grozečo nevihto spravili seno v kupe, zato je krenil kar naravnost proti Gradniku.

V gosti temi se je zdaj in zdaj zaletel v seneno, duhtečo kopo. Ko je prišel do gozdnate strmine, tudi ni moglo dalje njega vajeno okó razbrati stopinj.

Iz tajnih predalov svoje ohlapne suknje je potegnil malo svetilko. V zavetji zarastene, širokovejnate smreke ob gozdnem robu jo je polagoma užgal. Slabotna lučica je nemirno igrala za okajenim edinim steklom ter negotovo ozárjala orjaška debela obsteznega drevja, da so na mah izginjala in se zopet prikazovala v malem razsvetljenem krogu, ko se je zibal v breg. Lesno vrhovje je rahlo, enakomerno šumelo v dežji. Zrak je bil težak, soparen. Mihi so stopale potne kaplje na čelo.

Obstal je.

V daljavi se je dvignilo nejasno, vedno naraščajoče šumenje in zdaj je zaječalo in zastokalo po gozdu, da so se lomile veje in vsipale cele plohe dežnih kapelj na plaho se ozirajočega zakladokopa. Toda takoj je zopet vse utihnilo in nehalo deževati. Miha se je napotil dalje proti Hudemu gradu. Steza je postajala vedno težavnejša, nerazločnejša, prepredena s koreninami in grmovjem. Bil je že blizu razvaline. Še sto, dvesto korakov in stal je težko dihaje na mali ravnici pri ostankih obzidja, segajočega mu do pasú. Rastoč in zopet zamirajoč grom je zabobnél od gorske strani. Veter je nenadoma zopet zatulil po lesu, še silneje, vztrajneje. Neprijetna, vznemirjajoča tesnoba je lezla Mihi v prsi.

Vzdignil je svetilko in oprezno, naporno gledal preko razrušene zida, da bi zagledal in razločil glavno, notranje stenovje, a videl ni ničesar. Svetilka je trepetaje obsevala le nizko, razpalo ograjno zidino, ozadje pa je bilo zavito v neprodirno, gosto noč.

A zdaj — mej drevjem in zidovjem je zasvitelo belozeleno sijanje, da se je za hip videla cela fantastna razvalina.

Miha se je dvignil na zid.

Rjové in veličastno odmevaje se je valilo gromenje po nebesnem svodu. Prišel je v bliskovem svitu mej višje stene, postavil svetilko na velik kamen. Uverjen je bil, da prisili nocoj duhove, da mu sami odkrijejo in izročé Hudograjski zaklad.

Čarovni obred se je začel.

Miha se je prekrižal. Nato si je zarisal z velikim žebljem od mrtvaške rakve (krste) na zemlji velik krog, v sredini katerega je seboj prinešenim kurivom zanetil v izgrebano globelo majhen ogenj. Nanj je vestno polagal kadila in prej imenovane ingredencije. Gost dim se je v debeli plasti zvijal na vetru, se lovil in zapletal v temne veje starikave smreke, ki se je bila ukoreninila v bližini na mahoviti razrušeni steni ter se besno vršé klanjala bližajoči nevihti.

Udár za udárom je stresal ozračje.

Na kolenih pri ognji je Miha šepetal dolgo molitev. Mali plamen je pojemáje lizal osmojene ostanke čarovnih kadil. In zdaj je vstal. Na obrazu se mu je poznala groza in strah, a tudi odsev nekega fatalističnega fanatizma.

»Vladar nebes in zemlje!« vpil je na pamet naučeni zagovor iz nemške knjige v tuleči vihar, — Vladar nebes in zemlje, pomagaj, da me bodo slušali vsi veliki knezi, Lucifer, Satan in Beherit, vsi knezi plemeniti in neplemeniti, modri in neumni vragovi...« Burja je razsajala, da Miha niti lastnega glasu ni slišal. »Zdaj kličem peklo in peklenski ogenj in vse peklenske muke, in vaju, glavarja peklenskega žrela, Behemot in Levijatan, vas, peklenske furije, Alekto, Megera in Kresifona, vas, peklenski sodniki, Minos, Ariton in Radamandus, in vas, peklenske reke, Flegeton, Kocitus, Stiks, Aháron (Phegeton, Cocytus, Stix, Acharon) in vas šest angelov nesreče, Aheus, Magelesius, Ormenus, Cikas, Nikon, Mimon! Čujte besede mojih ust! Jaz, Miha Lopar, vas rotim, jaz Miha Lopar, vas kličem...« Ni izgovoril — vse okoli njega je zažarélo v slepečem ognji in tam — na jasno razsvitljeni steni — v kotu — je videl za trenotje nekako znano, visoko postavo — nejasno še eno, sključeno — zatem v groznem pokanji padajočo smreko nad seboj — in zavest ga je zapustila...

VIII.

Kaj se godi v srcu Ivana in Vere, je gospod Kres se svojim bistrim očesom in poznavanjem ljudij skoro uganil. Nadarjeni in blagi Lesar mu je bil sicer drag in mil, a njegova sanjava nestalnost mu ni dajala poročta za Verino srečo. Nasprotno; uverjen je bil, da take narave prej ali slej izgubé duševno ravnovesje in potegnejo za seboj v pogubo one, katerim bi imeli biti zanesljiva opora v viharju življenja.

»Ta pasivnost«, govoril je profesor Ivanu, sedečemu pred njim v knjižni sobi, »najbolj razvita v sosednem narodu, katerega pesniki in pisatelji jo slastno opevajo in slavé, je po mojih nazorih patološki prikazen, bolezen v propad posamezniku in narodu, ki se ji tako docela, brez protivesja udaja.«

»In to protivesje?« vprašal je Ivan.

»To je delo in njegova slava, ki naj bi dajala umotvorom velikih duhov etično podlago!« je rekel odločno profesor.

»Ali ne bi bilo to poeziji na kvar?«

»Vidi se, kako globoko so zarili oni preroki v vas, da se takoj ne domislite velikega Rusa in njega vrstnikov!« dejal je smehljaje

gospod Kres. »Res«, hitel je rudé in takoj ves vnet Ivan, »in Turgenjev! V nobenem drugem slovstvu še nisem našel tako jasnih slik večne lepote, kakor v njegovih delih!«

»Dà; toda Turgenjev, dasi morebiti največji umetnik v svojem genru, ne sega tako globoko, široko, vsestransko, kakor orjaški Tolstoj, ki daje naravne slike življenja v čarobnem svitu svojega brezprimerne genija, budi v našem duhu poleg blestečih uzorov lepote tudi delavne sile našega bitja, on je — rekel bi — aktiven pesnik. Blagor narodu, ki ima takega blagovestnika, blagor nam, ki smo udeležniki njegovega blagovestja in njegove slave!«

Kres je govoril uverjeno, oduševljeno, Ivan ga je poslušal blestečih očij. Ko je kmalu potem odhajal, izposodil si je iz bogate profesorjeve knjižnice »Vojno in mir«. (Dalje prihodnjič).

Vihar — življenje.

Hu! to razsaja vam vihar!... Kako grmi in treska,
Zdaj vdari strela sem, zdaj tja, koprivo le pusti!
Oči se nehoté rose zdaj bleska, zdaj spet peska,
Katerega po zraku veter razdivjan drvi.

Orjaški hrast pod strele meč je vpognil vrhe svoje,
A z votlo vrbo tukaj se je poigral vihar,
Ječé ponosna, vitka jelka tam je šla na dvoje,
A mar je burji, če za seboj pušča jok in kvar...

Márica II.

O modernem duhu.*)

Piše Branko.

Ljube Slovenke! evo vam zopet par resnih besed. Veselja in brezskrbnosti vam ne zavidam in vas nočem v veselji nikakor motiti. Bog vas ohrani srečne in lahko oduševljive za Boga in za narod! Če bi bilo v moji oblasti oprostiti vas vsake glavo-

*) Op. uredn. Neka gospa mi je pravila, kakó je nekov župnik hud na »Slovenko«, češ, da je emancipirana. Kaj razumeva on z emancipacijo, ne vem; samo to vem, da sem se morala smejati, ko mi je pripovedovala druga dama, da se je nek gospod oče zarotil, da njegove hčere ne bodo čitale nikoli — svobodomiselné »Slovenke« ter je grajal svojega prijatelja, ki prinaša »Slovenko« v družino. Prav radi teh dveh slučajev mi je dobro došel Brankov članek, v katerem pravi, da Slovenke nismo še tako »moderne« ter da ona dva uvidita, kako misli Branko-duhovnik o Slovenkah in našem listu.

beleče brige, obvarovati vas vsake nadloge, oh, gotovo bi vam nikoli ne plula čez glavo niti najmanjša meglica nezadovoljstva in žalosti. Toda, vsak je le sam kovač svoje sreče. A po drugi strani upiraj se kolikor moreš, dano ti vendar ne bode ogniti se povsem zlemu, ki po božji sodbi preplavlja zemljo. Popolne blaženosti na zemlji ni; najbolj srečen je sploh, kdor se najmanj trudi biti tak; najmanj trpi, kdor je najbolj udan svoji usodi, a najbolj udan svoji usodi je ta, ki zna vzklikniti iz globočine svoje duše: Zgôdi se Božja volja! —

Življenje je resno, silno resno, posebno zdaj. Raznovrstna vprašanja, ki se ga dotikajo, so velike važnosti; saj sploh niti pravega vprašanja ni, če ne jemlje v poštev na kak način življenja. Zato, drage Slovenke, gotovo vam ne bo sitno, če z ozirom na to resnost in važnost, med kratkočasno gradivo vaše vrle »Slovenke« pade zdaj pa zdaj vmes tudi kaka resna beseda.

Obrnite svoj pogled nekoliko po naši domovini in preko njenih tesnih granic široko na okoli po vsej širnej zemlji, in opazujte človeka v njegovem fizičnem in duševnem življenji, v njegovih težnjah, v njegovih idejnih. Bože moj! kakova negotovost, kakova zmešnjava, kakov nered! Ljudje se vzpenjajo za srečo vsak po svojem; tekmujejo, preganjajo se in se borijo med seboj. Vsak hoče prekositi in podjarmiti svojega bližnjega, raztrgati vsako vez, stopiti preko meje in vladati, vladati vsestranski in brezpogojno nad vsem in nad vsakim, samo da si olajša življenje.

Tudi žene so se spustile v ta boj in glasno razgrajajo in povdarjajo svoje, čestokrat izmišljene pravice in svojo neodvisnost. Povsod hočejo nastopati, kamor nastopa mož, povsod kamor se more in kamor se ne more. Vsestranska brezmejna emancipacija!

No, vse to utegne biti dobro do neke stopinje. Boj je človeško življenje na zemlji, to pravi že stari Job v svoji knjigi. Pomagaj si, in Bog ti pomore, pravi zopet modri pregovor. Žena ima svoje dolžnosti, zato ima tudi svoje pravice, in povsem naravno je, da si sama pomaga, kedar jej mož ne more, ali celo noče pomagati, in da si brani svoje pravo, kedar je teptajo brezobzirno in brezobrazno.

Toda človeka, ki ima svoja prepričanja na podlagi vere in pravice, ne more veseliti ta splošni boj, ker predobro vidi, da se bije po krivih načelih moderne filozofije; zna, da vse to ne vodi k dobremu zvršetku, pač pa pokvarja organizem človeškega življenja in pomnožuje bedo in trpljenje brez nobene izdatne in trajne koristi.

Človeku se da sicer pomoči, družba se da izboljšati, in vsak je dolžan storiti, kar mu moči dopuščajo, da ublaži razmere, ki vladajo

med bednim človeštvom. Ali kreniti po pravi poti, izbrati si prava sredstva — to je glavno in odločilno. Smo li pa res vsi na pravi poti? Ko bi bili, bi se že nekam prišlo, vsaj bi se ne oddaljevali čedalje bolj od blagostanja in od one relativne sreče, kolikor si jo lahko zahtevamo na svetu.

Ce torej gledamo v moderni svet, vidimo, da se vse giblje, vse se vzpenja in upira. Vsak bi se rad izkopal iz bede in bi se povzdignil nad trnjevo stezo in izletel. A čim bolj se upira, tem globlje se pogreza, in mnogo se jih potaplja brez nade v neskončnem morji človeškega gorja. Človek, prepuščen sam sebi, si ne zna pomagati, hoče pluti brez perut, trmoglavo brodari v temi, a obrača hrbet rešilni luči.

In vendar ta luč sije uprav zanj; sije iz višine živa, nesprenmljiva, in siplje široko na okolo dobrotne žarke, da bi kazala utopljenecem pot do rešilne luke. In ta luč je sama nezmotljiva in bistvena resnica, večna hčerka večnega Boga — vera.

Ona uči, kaj nam je storiti, da bo prav; ona nam kaže v pravi luči naše dolžnosti in naše pravice. V njenih naukih je spas in življenje; brez nje pa beda, zmota, smrt!

Ona nam pravi: Hočete li pomagati si, povzdigniti se, ublažiti se? Emancipirajte se od samih sebe. Krotite svoje strasti, ki vas silijo preko vsake dolžnosti in preko vsake pravice! Ne borite se toliko proti vnanjim zaprekam in sovražnikom, kolikor proti samim sebi!

Kako je krepostno in vzvišeno, ako ima človek samega sebe v popolni oblasti, ako zna nadvladati divje sile, ki mu mračijo um in mu paralizujejo voljo, ponižujé ga do pogozdnih zverin, čijih pravo stoji edino v brutalni moči! Dà, sila je zverinsko pravo. Kar povzdičuje človeka nad neumno živino, ni ta sila, ampak treznost uma in modra vporaba svobodne volje, ne brutalna, ampak duševna moč.

Kedar se bo človek ravnal točno po evangelijskem nauku, takrat bo rešeno v glavnih potezah vsako moralno in ekonomično vprašanje. Ne bo socijalnih bojev; vladar in podložnik se bosta vzajemno uvaževala; gospod in hlapec se ne bosta gledala kakor pes in mačka; mož in žena bosta živela v najlepšem soglasji, in oče in sin si ne bosta nikoli v lasch. »Bodite pokorni svojim predstojnikom — plačujte po pravici svoje delavce in dajte bednikom, kar vam preostaja — žena bodi dobra, verna družica svojemu možu, a mož bodi podpora in obramba svoji ženi — spoštuj svoje stariše!« Te in sto enakih naukov in ukazov nam podaja evangelij, a temelj vsem skupaj je

zapoved — ljubi Boga čez vse, in svojega bližnjega kakor samega sebe!

Moderni filozofiji vse to, seveda, se zdi prestaro, nazadnjaško. Nove teorije, nova načela! Boga ni, in vse kar se nanj sklicuje, je gola sleparija. Glavno načelo prave morale je — lastna korist; smoter našega življenja — uživanje; konec vsemu — nič! Evangeljsko načelo, ljubezen, ki je edino, kar osrečuje človeka na zemlji, se je spremcnilo v votlodonečo frazo — filantropijo. A prosim, odkod izvira ta filantropija in kakov sad rodi?

Sitno je, seveda, in kali veselje srečnemu zemljanu, če naleti na bedo, kamor se obrne. Stok in jok gladne sirote ni baš najprijetnejša muzika. Psu je treba vendar vreči kost v režeča usta, da ne bo vedno godrnjal in lajal in vznemirjal sladki sen dobrodušnemu gospodu. Na! in poberi se mi izpred oči, da te ne vidim! Tako postopa filantropija.

Torej ta toliko proslavljena filantropija je goli egoizem. Kako se more veseliti nesrečnik njenih daril? Če ona mu po eni strani preskrbljuje želodec, kako mu pa blaži srce in duha? Numquid de solo pane vivit homo? ali živi človek od samega kruha? vpraša sv. pismo. Materijalna hrana ne redi človeka kakor človeka, ampak kot vsako drugo žival. Kje je duševna paša, kje je vzgoja, kje oskrbljevanje moralnega življenja in vse ostalo, kar dela pravega človeka? Da ne omenjam družega, ali ne velja čestokrat dobra, sočutna beseda stokrat več, nego najslajša jed, nego najbogatejše materijalno darilo?

Tukaj mi prihaja na misel kratka, uprav značilna Turgenjevova črtica iz »Poezija v prozi«. Pesnik je naletel na starega in zmrzlega berača, ki ga je prosil miloščine. Preiskal je vse žepe: nič ni imel pri sebi, ni novčarke, ni ure, niti robca ne, da bi mu ga podaril. A starček je zaupno zrl vanj in čakal in se tresel od mraza. Ves razburjen in potrtn mu pesnik stisne roko in pravi:

»Oprosti, brate, nič nimam s seboj!«

A prosjak, ki ni bil vaju take ljubeznjivosti, ganjen do solz, se mu je nasmehnil in mu je stisnil podano roko, rekši: »Tudi tako je prav! Hvala, hvala tudi za to! Tudi to je miloščina, brate!«

Moderni človek se ogiblje bednih ljudij; noče jih na svojih sprehajališčih; pošilja za njimi, kar se mu zdi neizogibno, da jim privoščiči, samo da jih ne vidi, da ne pride v dotiko z njimi, da si z njimi ne umaže belih rokavic in si ne pokvari želodca, če vidi njih jetične obraze, njih raztrgane in zamazane obleke. Bednik pa pojé za silo njegov »velikodušni« dar, a za hvaležnost mu pokaže pest ter ga še kolne in zavida; saj filantrop mu ne zna vzbuditi v srcu blažjih

čustev. Da, prav ta nesrečna filantropija nam je vstvarila najbolj pereča vprašanja; ona je izmed glavnih faktorjev socializma in anarhije.

Krščanska ljubezen postopa povsem drugače. Ona se tiho približa bednikovi hiši, rahlo potrka na vrata in kliče: Dragi brate! Vstopi in ga objame, otre mu solze, nasiti ga in napoji. Ob enem pa mu govori o Bogu, mu vzbuja v srcu nado v boljše prekozemeljsko življenje, uči ga potrpljenja in mu govori besede polne utehe in ljubezni. Daje jesti telesu, a skrbi tudi za dušo in srce.

In bednik posluša, srce se mu taja, srd in nevolja polegata, in dušo mu napolnjuje nada in udanost v njegovo usodo. In tako evangeljsko bratoljubje napravlja iz razjarjene zverine krotkega človeka, iz najhujših neprijateljev ustvarja ljubeče se brate.

Kakor v ljubezni do bližnjega, tako tudi v vsakem drugem pojavu je duh modernosti piškav in jalov. Človek bi moral spisati debelo knjigo, ko bi hotel vsestranski dokazati to žalostno resnico. Malo mi je mar, da bi za svoj namen razpravljal še dalje, kam smo zabredli s tem duhom na političnem, na znanstvenem, na umetniškem, na ekonomičnem in na vsakem drugem polju. Najbolj bo zanimalo čestite čitateljice, če preiščemo malce kako upliva moderni duh na ženski svet ter kaj nam doprinaša, in če primerjamo moderno žensko, z žensko, kakoršno nam je ustvaril pristni, verski, krščanski duh.

Hvala Bogu, Slovenci se ne moremo še pritoževati, da so naše žene zabredle v stran, izgrešivši pravo pot in pravi poklic, kakor se to godi v družih narodih. Vendar ne bo odveč, ako opozorimo Slovenke na preteče zlo. Zmota je že taka, da začjenja skrivoma, po malem, ponujaje se v mikavni obliki, ker zlo se mora našemiti z dobrim, če hoče dobiti pristopa. Njen bacil se zajeda v organizem na tihem in polagoma grize ter gloda, tako, da kadar ga človek zasledi, je škoda že velika in organizem hudo ranjen ter se da še ozdraviti le z radikalnimi sredstvi in z velikim napórom. Najbolje torej, da se človek preventivno brani.

Pozor torej, ljubeznjive in razsodne Slovenke!

Bog je ustvaril ženo telesno bolj šibko in nežno, nego moža, a tem lepšo in milejšo. Z rožami in z lilijami ji je okrasil lice, sladke usmev ji je postavil na ustnice, a toliko čara in milobe jej je vlil v oči, da jej ni para med ostalimi vidnimi stvarmi. Že iz tega je razvidno, da je ustvarjena za nekaj drugega, nego je mož. Njen poklic po Stvarnikovi volji obstoja v tem, da je možu zvesta družica, da mu pomaga, da mu z udano ljubeznijo sladi grenkost življenja, da ga teši, da mu svetuje, da si skupaj z njim ustvarja družino, da

oskrbljuje domače svetišče, da vzgaja otroke, da pripravlja jed in obleko, in da sploh opravlja vse, kar spada v ožji delokrog domače ekonomije.

Možu od svoje strani pa je sveta dolžnost, skrbeti za ženo, štiti, spoštovati jo, izkazovati jej vso hvaležnost in povračevati jej obilno in vsestransko ljubezen, s katero ga ona osrečuje, a mimo tega izvrševati vse večje in težje opravke in zadače.

Pravica in dolžnost si povsod podajata roki in se vzdržujeta v strogem ravnotežju. Če kje pravica prevladuje nad dolžnostjo, potem ni več pravica, pač pa nasilje brutalne moči. Če pogledamo v pravo bistvenost moža in žene, vidimo, da pred Bogom sta si popolnoma enakopravna. Ako ima žena sto dolžnosti, mora zopet imeti, da bo prav, svojih sto pravic. Istotako, ako ima mož sto pravic, mora tudi spoznati svojih sto dolžnosti. Soglasje in nekaljena razmernost med vzajemnimi dolžnostmi in pravicami je slavni pogoj, da mož in žena moreta živeti v miru, v ljubezni in v primerni sreči.

Moderni duh neče vedeti za to pametno razdelitev; najrajše bi se oprostil vsake dolžnosti in bi razširil brezmejno vsako pravico, ali za silo bi vsaj rad spravil vse pravice na eno, vse dolžnosti na drugo stran.

Toda oni, ki natančno in brezobzirno napoveduje svoje zakone umni in neumni stvari, in določuje pravice in dolžnosti, ta je sam Bog, stvaritelj vesoljstva.

Dokler se je človek zvesto držal božjih zakonov in poslušal svoj notranji glas, ki mu je narekal prirojena mu naravna pravila, je šlo vse gladko po svojej poti. A človek brez prave, ali celó brez nobene vere v Boga je prišel kmalu iz pravega tira, je razrušil stari red, in tedaj, mesto od Boga določenih nazorov, sta zavladata med človeštvom egoizem in brutalna moč. Žena, šibko bitje, je postala sužnja krepkejšega spola; dolžnosti so se ji pomnožile, dočim so se ji odrekale najglavnejše pravice.

O pravem času je prišla luč iz neba, da je zopet razgnala temo in zmoto, ki se je bila razširila po zemlji. Krščanstvo je popravilo red in ukrepilo upoštevanje ne samo pravic, ampak še posebno vsake dolžnosti. Žena je bila rehabilitovana in napočili so ji zopet lepši dnevi; zopet je bila postavljena na svoje častno mesto, in mož je ni več smatral za sužnjo, za igračo in za predmet svojim kapricam in svojemu uživanju, ampak jo je tembolj spoštoval in čestil, čim fizično šibkejša je bila od njega.

V krščanski ženi je mož dobil česar bi bil zaman iskal v paganski in česar tudi zaman pričakuje od moderne žene: uzor vseh

čednosti, blago, požrtvovalno, čestokrat do junaštva krepostno in potrpežljivo bitje; pravega angelja, čegar prisotnost povsod blago upliva in sipa luč, mir in veselje na vse, kar jo obkrožuje; plemenito cvetko, čije nebeški profum blaži srca in duše. Vzvišenost, idejalnost krščanske krepostne žene je obudila in navdušila celó največe genije in najslavnejše umetniške produkcije so bile navdihnjene od krščanske uzor-žene.

Dà, naposled so jo začeli obožavati preveč ter pretirati čast, do katere ima pravico. Žena je postala kraljica, in mož je klečal v prahu pred njo. In tako se je prišlo do nasprotne skrajnosti in ravnotežje se je zopet zrušilo.

Prešlo je tudi malikovanje žene, kakoršno je bilo v navadi v poslednjih stoletjih. Za tem je pa nastopil brezbožni revolucijski duh razbrzdane svobode. Ta je krenil po novi, zviti poti. Njegov glavni namen je odvrniti ženo od Boga, da bi se z ženo odvrnil od Boga ves svet. Začel se ji je laskati in jej ponujati vsakojakih pravic, ali boljše lažipravic, ker niso utemeljene na naravnem pravu, ampak le izmišljotine v stran zabredših umov in brezbožnih modrijanov.

Ženska raztrgaj vse dosedanje vezi, osvobodí se! Doli z jarmom! Ven iz tesnih družinskih sten, kjer med otroškim jokom in med kuhinjskim orodjem blede in umira! Njej pristojaj kaj važnejšega. Na dan, na dan se svojim lepim obličjem v svobodno življenje, v vrtinec veselo šumečega sveta! Nič jej ne sme biti nepristopnega; kamor sega mož, tja mora sezati tudi ženska. Enakopravnost, osvobojenje, vsestranska emancipacija!

Tako uči moderna filozofija, tak je duh, ki vèje iz moderne literature. In tako se dosledno trga ženi iz duše vera in vse, kar izvira iz nje; spravlja se iz poti, katero jej je določila božja modrost, napaja se z nauki, ki se nikakor ne strinjajo z božjimi, predstavljajo se jej idejali, ki niso idejali slavnih krščanskih žen. Zato pa se ji zopet pripravlja negotova in težka bodočnost, in ona brez dvombe propade in zabrede v nesrečo, ako se da omamiti in zapeljati.

Škoda, da ženski »spasitelji« niso povsem dosledni. Zakaj ne zahtevajo vsestranske, absolutne, tudi fizične enakosti med možem in ženo? Zakaj trpijo, da žena ostaja le žena, nežno, šibko, delikatno bitje, ustvarjeno za nekaj povsem drugačnega, nego je krepak, čil, trd in močan možki spol? Pri tem naj začnejo, tu naj poravnajo razmere in razlike, če morejo; potem še le pride ostalo! A tega ne jemljejo v poštev, ampak brezobzirno in trmoglavo nadaljujejo se svojo reformacijo.

Žalibog, da jim uspeha ne manjka. Povsod vidimo že dokaz uprav značilnih pojavov in izgledov moderne žene.

Mnogo greši mož, ki skuša spraviti človeka iz pravega tira, in ruši društveni red ter tako peha narode v nemir in v bedo, v duševno in gmotno propast. Vprašam se često, ni li pri tem mnogo kriva tudi žena, katera se ne ustavlja skušnjavi, ne uporablja svojega upliva, svoje moči, da bi paralizovala učinek teh korenito revolucionarnih teorij, marveč se jim tako lahkomiiseljno udaja?

Iz zgodovine lahko povzamemo, da ljudstva tedaj propadajo v vsakem obziru, kedar oba spola zajedno prestopata svoje meje, zanemarjata svoje glavne dolžnosti in letata za puhlimi in krivimi idejali, zamenjajoč svoja poklica. (Zvršetek pride).

Na okencu.

Na okencu slonim, drhtim,
Bedim v brezglasno noč,
»Ah, da bi prišel v vas nocoj,
Kot prišel je nekoč!«

A čuj — na vasi zapoje
Veselo fantje zdaj,
»Ah, z njimi pel tako lepo
Je ljubeč moj nekdanj!«

Utihnili so ... k ljubici
Gotovo vsak gre v vas —
Jaz pa v blazine uglohim
Razgreti svoj obraz ...

Kristina.

Mstinski močeradi.

Povest iz življenja.

Ruski spisal A. Cjehanovič. — Prevel Zaplaninec.

(Dalje).

V.

V „ježovih“.

Ed tem ko je izginila Mica v prodajalnico, je Sarmatov šel parkrat okoli skupine vozov, stoječih sredi trga.

Konečno je zapazil znamenje in kar poskočil je proti štacuni. Mica je stala na pragu prodajalnice z moko zraven trgovca, ter pazno zrla nasproti prihajajočemu Sarmatovu.

Prišedši blizu, je zagledal rejeneega možiceljna s tradicionalnim predpasnikom. Njegovo lice in privzdignjene obrvi so izražale nekaj takega, kar izraža fizijonomija človeka, ki vidi pred seboj razposajenega fantalina, čegar izgredom se on mora smejati in bi bil celo do neke mere zadovoljen, ako bi le-ta ponovil kak izgred pred njim. Takšen, nasmešljivo pričakujoč izraz je bil v teh povzdignjenih obrvih in v veselih, čisto okroglih, sivih očeh.

»Ta-le je!« je dejala starka.

»Vi ste iz univerze?« je vprašal trgovec sè še spuščeni obrvmi skušaje dati svojemu obrazu kar prisiljeni izraz.

Sarmatov je pritrdil.

Potem je štacunar nesel prst k nosu in, zamišljeno vrtajoč po nosniči, začel nemo motriti Sarmatova. Videti je bilo, da je pošten trgovec kupoval blago, a ni še najemal učitelja. Vse je kazalo, da je preudarjal to minuto, kako ukrenoti, da bi bilo zanj več dobička.

Slednjič je odstranil prst od nosa in rekel odločno:

»Tri rublje na mesec in obed... podučevati vsaki dan...«

Sarmatov je soglašal.

Mica je vzdignila krajce svojega ogrtača in namignila z glavo, da bi Sarmatov odšel strani, a sama je, mimo treh prodajalnic, stopila v četrto.

Spet je Sarmatov bil primoran hoditi okoli vozov, da ne bi vzbudil kake sumnje in zopet je zagledal prizivni znak.

Drugi klient je bil žid. Začel se je besno pogajati in ponudil izprva rubelj na mesec, no, potem je obljubil dva rublja petdeset kopejek, zbok uspešnega prigovarjanja Mičinega, a na tem je ostal.

»Kaj še?« je govoril žid, »vaše blago, vaši novci — ne ugajajo, ni treba. Saj mi ne silimo.«

»Toda slišite!« je kriknil pri slovesu, »vsaki dan... Ako kedaj ne pridete, priščipnem vam desetico, a morda naredim kaj hujšega.«

To »hujšega« je nekako posebno rezko zazvenelo v ušesih nesrečnega prognanca ki se je poklonil in odšel. A židov je kričal za njim:

»Jutri ob osmi uri zjutraj! Čujete!?!«

In tako je imel Sarmatov dobiti pet rubljev in petdeset kopejek ter obed. Mica, idoča ž njim, mu je pravila, da bode stanoval pri njeni znanki mlekarici in da bode tej za kôt plačeval samo jeden rubelj.

Sarmatov je bil tudi tega vesel. In glej njegovo življenje je jelo teči jednolično dan za dnevom... Tako sta prešla dva tedna.

Med tem časom je samo petkrat videl Djaka, katerega je že imel popolnoma v lasti krčmar Prokl, ki ga je prisilil naposled, da

se je spustil s korcem in košaro v vodo. In čudno, na tem poprišču se je Djak pokazal glede sposobnosti podoben Železni Mici.

On se je tako privadil vodi, in ona je vidno proizvajala nanj po obilnem večernem popivanju toli blagodejno dejstvo, da ako bi se mu odtegnila voda, bi Djak ne prenesel in umrl.

Za Sarmatova je Djak gojil neko posebno nežno pokroviteljstveno čustvo, vsled česar se je bil enkrat stepel z Volkom dokaj resno. Uzrok je bil ta, ker je Volk sovražil Sarmatova zaradi Paše.

Do Pašenke je ta razuzdani in za vse sposobni človek gojil nekako zversko strast. Če jo je zagledal, škripal je z zobmi in čmerno zavlekel obraz.

Kaj je prav za prav hotel izraziti s tem — je bilo težko uganiti, jasno se je videlo, da je neko čustvo do Paše tlelo v Volku in včasih odsevalo v njegovih zlobnih, belkastih očeh.

Djak ga je bil silno nabil v Proklovi krčmi samo za to, ker si je dovolil zabavljati v njegovi prisotnosti čez Sarmatova, katerega je Dejak imenoval svojim prijateljem. Zviti Volk se je pomiril in se takoj spravil sè svojim zmagalcem, a v srcu je nosil jezo tudi proti njemu.

Sicer ta jeza ni bila Djaku nevarna, kajti ta si je precej prilastil viden ugled v »zlatorovskem brlogu«, kjer se je bila zbrala okoli njega nekaka stranka, protidelujoča Volkovi stranki.

Po končanem poučevanju je Sarmatov navadno prihajal domu in sedel v svoji izbici do mraka, ko je imel navado hoditi na reko, odkoder je pomagal nesti Mici koš.

Železna Mica se ni branila teh uslug, sprejemala jih je z ono mirno zavestjo lastnega dostojanstva, s katero sprejemajo izraz udanosti ljudje, istinito istega vredni.

Zopet je minol teden.

Mahoma je strašen dogodek pretresel rudokope, a osobito je prestrašil Pašo in Sarmatova.

Nekega lepega dne, ko je bila voda hladna in je bril od časa do časa mrzel veter, se je teta Mica med najurnejšim delom prevrgla in izginila se svojim že pošteno nabasanim košem pod vodo.

»Djak« jej je najprvi priskočil na pomoč in, priznati se mu mora, izvršil to tako naglo in spretno, da se starka ni utegnila zalapniti, ali odslej so jej odpovedale noge.

Tak slučaj nikakor ni bil redek pri rudokopih.

Mestna bolnišnica je ob vsakem času prenapolnjena z enakimi bolniki, no vse je pretresel ta dogodek zato, ker je ta usoda doletela baš Železno Mico, katera je, resnično govoreč, preživela v vodi

tretjino vsega svojega življenja. Njo so odnesli v bolnišnico, odkoder pa so jo čez tri dni poslali zopet domov, kajti protin se ni premaknil, kakor se to tudi često dogaja, a se ugnezdil le v noge.

Paša je ihtela poleg materinih nog, a mati je, božajoč jo po glavi, govorila:

»Nikar ne joči! Saj ne pomaga! Vsemu je enkrat konec... Misli si železni kotelj — ki tudi nekoč razpade, pa bi ne človek.«

»Mati! Sedaj pojdem pa jaz na reko«, je rekla Ivanka, »sedaj je prišla name vrsta da te vzdržim!!«

»Ne — ne! Še misliti ne smeš tega!«

»A kaj mi je pa storiti?«

»Kaj storiti?« je vprašala starka in se nasmehnila s čudnim usmevom. Dasi niti misliti ni hotela, da bi Ivanka šla na reko, vendar prav za prav sama ni pomislila, kaj bode. Treba bode dotakniti se glavnice in rabiti jo. A potem? Nu, kaj hočete? je modro sklenila ženica, »kakor je Božja volja, tako naj bode.«

In tedaj je priznala, da ima nekaj prihranjenega.

Denar je bil tem bolj potreben, ker je nastopila zima in delo v reki prenehalo.

Samo nekaj ljudi z Djakom je še stalo v reki, boreči se z mrazom, no naposled so odšli tudi oni. Mesto je prepregel led.

V dolgih zimskih večerih je Sarmatov po poučevanju prihajal v Micino kočico in jej čital na njeno prošnjo razne nabožne knjige in evangelije. Med njim in Pašo se je začelo najtoplejše razmerje.

On je čutil od dne do dne bolj in bolj privlačnost k tej priprosti, mili in lepi deklici.

Začel jo je učiti čitanja in, na njegovo začudenje, je Paša v teku dveh mesecev jela čitati tako gladko, da je včasih zamenjavala celo njega.

Včasih je prihajal tudi Djak; toda pogled njegov je bil grozen.

Bil je vedno pijan in si vidno prizadeval piti vedno več bodisi zato, da bi se hitreje spravil s poti, bodisi, da bi zamoril neko tajno gorje o katerem sicer ni govoril nikomur niti besede. Njegova obleka je bila vsa razcapana. Baval se je s tem, da je prosjačil pri cerkvi ali pri klubu ubogaime. V mestecu B. kaj radi darujejo zlatorovcem, poznavajoč njih strašen položaj, a Djaku pa so še posebno radi dajali zato, ker je bil on in njegova dogodba skoraj vsem znana.

(Dalje prihodajič).

Med dejanji.

Zastor pada, in po lustrih belih
Vnovič plamen živo zažari,
In po ložah sto oči ponosnih,
Sto demántov ž njimi zablesti...

In iz goslij pesem zatrepeče,
Lega čuvstvi mehko na srce...
Šepetanje... Vmes pahljače nežne
Še nežneje zibljejo roke...

Na baržun se leno naslanjaje,
Méni se gospoda med sabo:
»Strašno živce to razvnema slabe,
Strašno čuvstva nam razburja to:

Ta prizor, madame, v podstrešni sobi!
Kdor v življenji gledal ni nikdar
Proletarijata bede blizu,
Grozno to je njega živcem v kvar!«

In živahno kima bleda dama,
In zehaje tretji vzdíše vmes:
»Divno sicer, in povsem moderno,
A — preistinito, res je, res!...«

Vida.

Jelica Belović-Bernadzikowska.

(Prikaz.)

Pismo iz Zagreba.

Pogačić Milka, Jagoda Truhelka, Marija Jambrešakova, Štefa Iskra, Kamila Lucerna, Zagorka... To so imena onih odličnih Hrvatice, ki so se ali se še pojavljajo po raznih listih in bogaté lepo naše slovstvo. K le tem se broji tudi učiteljica višje državne šole v Sarajevu, gospa Jelica Belović-Bernadzikowska. »Nulla dies sine linea!« to je njeno geslo. Marljiva je kakor bučela; kamor le pogledaš, gotovo vidiš kak plod neumorne njene duše.

Bernadzikowska se je porodila 25. svečana 1870. leta v glavnem mestu Slavonije, v Osijeku. V roditeljski hiši je imela fino, vsem pedagoškim zahtevam odgovarjajočo odgojo. Ni čudo, vsaj je bil njen oče sam pedagog, profesor kr. oseške gimnazije. Kmalu se je naučila francoski, italijanski in nemški. To ji je vse jako dobro došlo. Precej zgodaj se je torej mogla baviti z domačo in s ptujo knjigo. Kot sedemnajstletna devojka je bila že sotrudnica znanega otroškega lista »Smilje«...

V osemnajstem letu je postala učiteljica. Službovala je v raznih krajih (Rumi, Osijeku, Mostarju), sedaj je pa nameščena v Sarajevu.

«. . . Kazali su veliki ljudi, da u svakom ženskom srcu, pa i v najprimitivnijem, ima neka strana, koja zanosi na poeziju, koja se otima svakidašnjosti. To je ono, ženskoj naročito prijanjanje uza sve, što je prikladno i lijepo, a verhunac je toj poeziji vjera u Boga i ljubav prama tomu praliku svakoga savršenstva, svake ljepote. To je ona ljubav, koja ženu osvaja bez pomisli na ikakvu korist i sebičnost, zasladjena samo zatajom, jer ugadjaš i svomu srcu time, što tješiš druga srca svoga . . .«

Po teh le besedah Bernadzikowske, moreš jo tudi soditi! Njena dela ne obdelujejo često jedne in iste teme, ona se nikdar ne drži dolgo ob jednom vprašanju, temveč dotakniviši se ga, odleti drugam in tako dalje . . .

Poglejmo samo njena samostalna dela!

Od knjižnice »Sto i deset igara« — ná, glej jo pri izdanju »Moje učiteljice«, kateri slede »Naše narodne pjesme«, »Omladinska literatura« in »Iskrice iz svjetske književnosti.« Govori se pa, da dobimo kmalu še »Narodne pripovjetke«, od katerih je nekoliko že natisnjenih po raznih listih.

Bernadzikowska je sotrudnica skoro vseh hrvatskih in srbskih omladinskih listov. Nahajamo jo tudi v »Nadi« in drugod.

Razume se, da je s peresom stalna podpornica tudi specijalno pedagoških listov (»Škola«, »Napredak«).

Piše priprosto, lahko in zanimivo. Zdi se mi, da se vselej, predno le kako stvarico napiše, povpraša: Kdo pa bo to čital? Kakršen je odgovor, tak je potem slog in — vsebina.

Ni dolgo tega, kar sem jo videl. Ne bom opisoval, kak vtisk je naredila na me, rečem le to: spisi Jelice Belović-Bernadzikowske so zares njeni, to je, zares slika njene duše. Milo, nežno lice, lepe, prijazne oči . . . E, moreti si misliti pravo prijateljico otrok drugačno?!

Bernadzikowska si je zadala prekrasno nalogo, ktero tudi vestno izpolnjuje. Ali jo pa izpolni, bode li dosledna v svojem izvajanju, o tem za sedaj še ne vem odgovora. Vem pa, da bi bilo dobro, da si vzamejo cenjene čitateljice »Slovenke« njeno delovanje za vzgled.

A. K. Gorjančev.

Književnost.

Die Regierungzeit Sr. Majestät des Kaisers u. Königs Franz Josef I. Geschichtliche Rückschau v. Robert Rostock, Hptmann. und Lehrer der k. k. Infanterie-Cadettenschule in Marburg a. D.

To je naslov knjige, ki je izšla v c. in kr. dvorni knjigarni Seidl u. Sohn na Dunaju in je spisana v proslavo vladarske petdesetletnice Nj. Veličanstva, našega svetlega vladarja.

Vsebina se ozira na kulturni razvoj Avstrije od leta 1848. do 1898., podaja nam pa tudi mnogo znamenitega o našem vladarju in nas seznanja z njegovim duhom in ljudomilim javnim in privatnim življenjem.

Moj namen ni, špuščati se tukaj v nadrobno kritiko, le kar se tiče ravno nas Slovencev, oziroma našega kulturnega razvoja v zadnjih petdesetih letih, moram navesti naravnost doslovno.

Na 32. strani piše pisatelj o Anastaziju Zelencu (»dem Sohne der Heimat«) in še o nekaterih drugih nemških pisateljih na Kranjskem, potem pa sledi: »Für slovenische Poesie erwärmten sich Welzer, Ricci, Peen, Germonik, Graf Pace und August Dimitz.«

Na 37. strani pa nadaljuje splošno o Slovencih: »Nach einer lang andauernden Literaturstille hat sich als kirchlicher Schriftsteller und als Uebersetzer Stefan Kocijančič († 1883), Philipp Jakob Kofol († 1864), als Novellist Franz Erjavec († 1886) in der slovenischen Literatur hervorgethan. Echte Dichternaturen finden wir in dem Lyriker Simon Gregorčič und dem Romanzen- und Baladendichter Pagliaruzzi (Krilan).

Wie Prešern, haben fast alle slovenischen Musensöhne aus dem Born der deutschen Dichtung geschöpft. Vesel, Cegnar, Toman, Valjavec, Cimperman haben ihre slovenischen Dichtungen im deutschen Kleide als Gegengeschenk gereicht, so auch Friedrich Vilhar, Louise Pessiak.«

Tudi drugi slovanski narodi so zastopani v knjigi — kako, sodi se lahko iz navedenih vrst, katere so »velikodušno« poklonjene nam Slovincem. Kar se tiče tega zaglavja, moram reči prosto po nemškem reku: »Hauptmann, bleib bei deinem Schwert!«

Knjiga je krasno vezana v temnorudeče platno, okrašena s črnimi in zlatimi barvami in z zelenim lavorjevim in hrastovim listjem in želodom.

Márica II.

Razno.

Slavnost Palackega in shod slovanskih novinarjev v Pragi se bode vršil od 18. do 20. t. m. Bratje Čehi so vabili na slavnost, katero priredé ob stoletnici svojega velikana Palackega ter na shod novinarjev vse Slovane z ono, ljubeznivostjo, ki je njim še lastna ter preskrbeli za slovanske goste vse možne zabave in ugodnosti.

Slavnosti se udeležé tudi nekateri slovenski novinarji, od katerih želimo, da prinesejo s seboj mnogo češkega duhá in češke odločnosti.

Češke, oziroma Praške dame, priredé gostom na čast zabavni večer dne 21. junija.

O Francoski modi. Moda ni samo minljiva fantazija kostimov, ona je tudi nekak termometer okusa in do neke meje tudi odsev dušnega stanja.

V neznatnih potezah se kaže v manj minljivi modi pohištva ter v vsem, kar služi ženski za nekak okvir in izdaja njen ukus.

Kako je moda Pompadour podobna slogu iste dobe, kako je v njej vse koketno, poskočno, zaokroženo. Moda za Louis-a XVI. je še bolj luksurjozna; ona je poslednja rafiniranost istega časa. Za prvega cesarstva je bila moda trda, okorna, ob vladi Louis-Filipa je bilo nekako načičkanje brez ukusa in tako bi se moglo modo analizovati do sedanjih časov.

Spominjamo se še onih ozkih kril z dolgo vlečko, ob koja so se zadevali plesalci in koja je bilo treba z nogo vedno spretno odmetati. In one grbe, katere so se delale z blazinami, koje so se dostavljale naravnim formam?

Pozabimo tudi one napete rokave, liki balon, vsled katerih je na kakem obedu možki kar izginol, ako je sedel med dvema ženskama.

Preidimo sedaj k današnji modi in sicer k poletni, kajti spomlad traja v Parizu le moment.

Začnimo s česanjem.

Lasje se nosijo še vedno valoviti, dasi je tudi to postalo že prav vulgarno. Od začetka se je plačevalo celó sto frankov spretnemu frizerju, ki je bil specialist za tako česanje. Začelo se je tekmovanje, začel se je tako česati ves svet in ta valovitost je sedaj tako pravilno — natančna (enakomerna), tako mehanična, tako malo umetniška, da je kar naravnost že zoprna.

Začelo se je potem delati nasprotno. Lasje so se skuštrali na čelu, na sencih in na temenu ter v tem, ko so se odpravili baloni na rokavih, jeli so se delati baloni na glavi. Tudi to je kmalo postalo vulgarno in ni pristojalo vsakej in vselej. K takemu česanju je treba posebne odličnosti in prav gotovega ukusa.

Najelegantnejše dame so si ohranile rahlo in le malo valovito česanje, s kodrci na čelu in rahlim vozlom na temenu.

Preidimo h klobukom.

Mali klobuki (capote) stojé na novem česanji posebno lepo. Nagnjeni naprej in nekoliko na stran, na vrhu šopek cvetlic, na strani malo privzdignjeni so posebno gracjozni.

V kopališčih, na letoviščih se bodo nosili še vedno okrogli klobuki iz riževe, bele slame, okrašeni s tulom, širokimi peresi in rahlimi zanjkami.

Obleke so priproste po kostimu (tailleur). Ta moda ima sicer nekaj moškega ali je jako gracjozna in pripravna ter prav zato, ker je tako preprosta, je ne zna vsaka »primerno nositi«.

Naj si bode pa kostim kakoršen hoče, krilo je vendar vedno ozko, tesno ob bokih in pada široko, bogato nizdoli. Ako hočemo rabiti poetično primeru, so ta krila poveznjeni tulipani. Taka krila so iz zgornjega in spodnjega dela. Jopica se dela à »bolero«, angleški špičasta, pritrjena na rahli oprsник z velikim gumbom.

Na ramenih je rokav le malo nabran in vzdignjen, ostali rokav do zapestja se tesno oprijemlje roke. Ob zapestju so prišite čipke také, da so okoli rok to, kar je ovratnik Marija-Stuart okoli vratu.

Srebrno-siv satin je jako modern. Dasi so jako različni prav moderni so kožnati pasi, a najnovejši so pasi iz kovine. Bogatinke nosijo srebrne ali zlate ... okrašene z dragimi kamni.

Toaleta za na večer so jako različne in čedalje bolj take kakor za gledališče. Dekolitira se še vedno malo na prsni in na hrbtu. Zlatanina in druge dragocenosti se ne nosijo, razven velike zlate verižice z biseri. Prava eleganca pa je ustvariti modo, ali jo vsaj vporablja po svoje, ne pa biti njen suženj.

Po francozskem.

Doma.

Proti muham. Nič ni muham tako zoprnega, kakor nageljnovu olje. Umi si nepokrite dele telesa s to le zmesjo: en del nageljnovega olja, 8 delov Cau de bologna in 32 delov alkohola in muhe te gotovo ne bodo nadlegovale.

Kako se ohrani po leti telečje meso. Segrej govejo ali kostrunovo mast ter pomaži z njo kose telečjega mesa, katero si poprej s krpo posušila. Pazi, da pomažeš meso popolnoma, da ne ostane kaj neprevlečenega mesa, v katero bi prišel zrak.

Listnica uredništva. — »Izlet v Ilirsko Bistrico« sem oddala »Eдинosti«, ker »Slovenka« ne prinaša opisov slavnosti. Hvala! — »Hvaležna sirota«. Igrica bi bila bolj primerna za »Vrtec« nego za »Slovenko«. Ako hočete, pošljem jo naravnost »Vrtcu«, ako ne, Vam jo vrnem. — Slovanski. Žal mi je za Tonči, ki je »skrbna čitateljica« »Slovenke« a Vašega voščila za god vendar ne morem objaviti; vsebine sploh ni in oblika je grozna.